

เสถียรภาพทางการเมือง POLITICAL STABILITY

พระมหาอนันต์ เจริญศิริพัชร

Phramaha Anan Charoensipat

พระครูวิรุฬห์ปัญญาสาร

Phrakhruwirunpanyasan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

MahamakutBuddhist University Srilanchang Campus

E-mail: anan.cha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 29 กรกฎาคม 2568;

วันที่ตอบรับบทความ: 30 กรกฎาคม 2568

Received: July 10, 2025; Revised: July 29, 2025; Accepted: July 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความหมาย และความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองที่มีต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของไทย โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลจากนักวิชาการไทย ผลการศึกษาพบว่าเสถียรภาพทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสามารถบังคับใช้กฎหมาย รักษาความสงบเรียบร้อย และเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม ความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจนำไปสู่ความไม่สงบ ความรุนแรง และความไม่มั่นคงของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักวิชาการไทยหลายท่านได้นิยามถึงความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ ความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การประท้วง การจลาจล หรือความขัดแย้งทางการเมือง อาจนำไปสู่ความไม่สงบและความรุนแรงในสังคม ในขณะที่รัฐบาลที่มีเสถียรภาพช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยลดความเสี่ยงของการแทรกแซงจากภายนอกหรือความขัดแย้งภายในประเทศ ดังนั้น เสถียรภาพทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของไทย

คำสำคัญ: เสถียรภาพทางการเมือง, ความสงบเรียบร้อย, ความมั่นคง, ประเทศไทย

Abstract

This article aims to study the meaning and importance of political stability on the peace and security of Thailand. By reviewing the literature and analyzing data from Thai scholars. The study found that political stability is an important factor that affects the peace and security of the country. A stable government can enforce the law. Maintain peace and security. And strengthen the security of the country efficiently. On the contrary Political uncertainty can lead to unrest, violence and insecurity in the country. In particular, many Thai scholars have emphasized the importance of political stability in maintaining the peace and security of the country. Political uncertainty, such as protests, riots or political conflicts, can lead to unrest and violence in society. While a stable government helps strengthen the security of the country. By reducing the risk of external interference or internal conflict. Therefore, political stability is an important factor that affects the peace and security of Thailand.

Keywords: Political Stability, Peace, Security, Thailand

บทนำ

เสถียรภาพทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่เผชิญกับความท้าทายทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การศึกษาความหมายและความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อทำความเข้าใจถึงผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ความมั่นคง และเศรษฐกิจของประเทศ ความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง ความขัดแย้งทางการเมือง หรือการประท้วง อาจนำไปสู่ความไม่สงบ ความรุนแรง และความไม่มั่นคงของประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและขัดขวางการพัฒนาประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนทางการเมืองยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ โดยชะลอการลงทุน ลดความเชื่อมั่นของนักลงทุน และส่งผลกระทบต่อภาคการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสามารถดำเนินนโยบายระยะยาวเพื่อพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน และส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ รัฐบาลที่มีเสถียรภาพยังสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศในทุกด้าน ฉะนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองที่มีต่อความสงบเรียบร้อย ความมั่นคง และเศรษฐกิจของไทย โดยอาศัยการทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลจากนักวิชาการไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของเสถียรภาพทางการเมืองต่อประเทศไทย และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศในระยะยาว

ความหมาย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายไว้ว่า เสถียรภาพ หมายถึง ความนิ่ง ความต่อเนื่อง และความมั่นคง ซึ่งในทางการเมืองก็คือความสงบเรียบร้อย ของสังคม ความต่อเนื่องของการเข้าสู่อำนาจ และความมั่นคงเข้มแข็งของรัฐ

สมชาย ชูเมือง (2565) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ความมีเสถียรภาพทางการเมือง คือ ความสงบเรียบร้อยของสังคม ความต่อเนื่องของการ เข้าสู่อำนาจ ความต่อเนื่องของการทำงาน รัฐบาลบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้เศรษฐกิจดี และ ความมั่นคงเข้มแข็งของรัฐบาลที่เป็นเสียงส่วนมากในสภา

Samuel P. Huntington (1968) มองว่าเสถียรภาพทางการเมืองคือ "ระดับของสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งและปรับตัวได้" ซึ่งสามารถจัดการกับความตึงเครียดและความขัดแย้งทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Gabriel Almond & G. Bingham Powell Jr. (1966) เน้นย้ำถึงความสำคัญของ "ระบบการเมืองที่มีโครงสร้างและหน้าที่ที่มั่นคง" ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างสม่ำเสมอ

David Easton (1965) มองว่าเสถียรภาพทางการเมืองคือ "ความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาความต่อเนื่องและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง" โดยไม่สูญเสียความสามารถในการทำงาน

Lucian W. Pye (1966) ให้ความสำคัญกับ "กระบวนการพัฒนาทางการเมืองที่นำไปสู่การสร้างสถาบันที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพ" ซึ่งสามารถจัดการกับความท้าทายทางการเมืองได้อย่างยั่งยืน

Damien Kingsbury (2007) ได้ให้คำนิยามของการพัฒนาทางการเมือง โดยได้กล่าวถึงการเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางการเมืองไว้ด้วย

ลิขิต ธีรเวคิน ได้กล่าวถึงผลกระทบของความไม่เสถียรของรัฐบาล ที่มีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุนทั้งใน และนอกประเทศ

วิทยากร เชียงกุล (2557) ได้แสดงทัศนะไว้ว่า ความมีเสถียรภาพทางการเมืองในประเทศที่ใช้ปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นประเด็นสำคัญ

เอ็ดวาร์ด ซิลส์ (Edward Shils) ได้ให้ความเห็นว่า ระบบการเมืองไทยในสมัยรัฐบาลทหารนั้นเรียกได้ว่าเป็นระบบการเมืองแบบคณาธิปไตยนาสมัย (Modernizing oligarchies) โดยถือว่าเป็นระบบการเมืองที่ถูกครอบงำโดยระบบราชการ และคณะทหาร

สรุปได้ว่า ความมีเสถียรภาพทางการเมือง หมายถึง ความสงบนิ่ง ที่เกิดจากความสงบเรียบร้อยสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสังคมภายใต้การบริหารให้มีประสิทธิภาพของรัฐบาล

ความสำคัญ

เสถียรภาพทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้าของประเทศในทุกระดับ โดยมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนี้ 1) ความมั่นคง

ทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมืองสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (Li & Resnick, 2003) ความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง หรือความขัดแย้งทางการเมือง อาจนำไปสู่ความผันผวนของตลาดการเงิน การไหลออกของเงินทุน และการชะลอตัวของเศรษฐกิจ (Alesina et al., 1996) 2) การพัฒนาสังคม รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสามารถดำเนินนโยบายระยะยาวเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น (Acemoglu & Robinson, 2012) ความขัดแย้งทางการเมืองอาจนำไปสู่ความไม่สงบ ความรุนแรง และการแบ่งแยกทางสังคม ซึ่งส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และขัดขวางการพัฒนาสังคม (Collier, 2007) 3) ความสงบเรียบร้อยเสถียรภาพทางการเมืองช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และป้องกันการเกิดความขัดแย้งและความรุนแรง (Huntington, 1996) ความไม่มั่นคงทางการเมืองอาจนำไปสู่การประท้วง การจลาจล และการก่อความไม่สงบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ (Gurr, 1970) และ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประเทศที่มีเสถียรภาพทางการเมืองจะได้รับความเชื่อถือจากนานาชาติ และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศอื่นๆ (Putnam, 1993) ความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจทำให้ประเทศถูกโดดเดี่ยว และสูญเสียโอกาสในการร่วมมือกับนานาชาติ (Keohane & Nye, 2012)

เสถียรภาพทางการเมือง

เสถียรภาพทางการเมืองคือสถานการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะคือการรักษารัฐบาลหรือระบบการเมือง ให้คงสภาพและทำงานได้อย่างราบรื่น โดยหลีกเลี่ยงการหยุดชะงักหรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระยะเวลาอันยาวนาน เสถียรภาพทางการเมืองหมายถึงสถานะของความสงบสุข การจัดระเบียบ และความต่อเนื่องที่ยั่งยืนภายในขอบเขตทางการเมือง มีลักษณะเด่นคือสถาบันและนโยบายที่สอดคล้องกัน ตลอดจนความมุ่งมั่นที่จะรักษาลักษณะนิรธรรม สังคมที่มีเสถียรภาพทางการเมืองจะมีโอกาสเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ความไม่สงบทางการเมืองหรือการเปลี่ยนแปลงผู้นำอย่างกะทันหันลดลง เสถียรภาพทางการเมืองมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความสามัคคีในสังคม ช่วยให้สามารถวางแผนระยะยาว การลงทุน และความเจริญรุ่งเรืองได้ เนื่องจากธุรกิจและประชาชนสามารถพึ่งพาการบริหารและนโยบายที่สอดคล้องกันได้นานาคตของประเทศไทยในเรื่องความเป็นอยู่ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิเสรีภาพความยั่งยืนจะเป็นได้อย่างไร ขึ้นอยู่กับการกระทำและความรับผิดชอบของประชาชนทุกคนโดยเฉพาะรัฐบาล นักการเมือง และผู้นำทุกระดับในสังคมที่มีอำนาจในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลวใน ๕ ประเด็นคือ เสถียรภาพทางการเมือง คุณภาพของประชากร ระบบการศึกษา การดูแลและการตรวจสอบของสังคมโดยมีหลักนิรธรรมกำกับการทำงาน ซึ่งทุกคนจะต้องร่วมรับผิดชอบในการทำงานเพื่อเขียนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

ศ.เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ราชบัณฑิต ได้แสดงทัศนคติเสถียรภาพทางการเมือง คุณภาพของ ประชากรและระบบการปกครองกับอนาคตของประเทศไทยไว้ว่า เมื่อพิจารณาถึงประวัติศาสตร์การพัฒนา เปลี่ยนแปลงของประเทศไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึง พ.ศ. 2557 อาจจะแบ่งตามช่วงระยะเวลาได้ 4 ช่วงดังนี้ คือ การเริ่มต้น การชะลอตัวหยุดชะงัก ความล้มเหลวและการฟื้นฟู

1. การเริ่มต้นปฏิรูปเปลี่ยนแปลงประเทศ พ.ศ. 2411 - 2453 รวมเวลา 42 ปี รัชกาลที่ 5 ได้พัฒนา ประเทศต่อจากรัชกาลที่ 4 ด้วยการเน้นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การปฏิรูประบบการปกครอง การพัฒนาเศรษฐกิจ และการปฏิรูปคุณภาพของคน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่ดี

2. การปฏิรูปประเทศได้ชะลอตัวหรือหยุดชะงักลงในรัชกาลที่ 6 จนถึงการรัฐประหารเมื่อ พ.ศ. 2490 รวม เวลา 79 ปี เกิดการขัดแย้งและแย่งชิงอำนาจกันทางการเมืองระหว่างกลุ่มทหารกับพลเรือนต่อเนื่องมาจน ใน พ.ศ. 2490 กลุ่มทหารกลุ่มหนึ่งได้ทำรัฐประหารยึดอำนาจปกครองประเทศอยู่เป็นระยะเวลายาวนานเกือบ 30 ปี คือ พ.ศ. 2490 ถึง 2516 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่กระทบ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นเวลายาวนานถึงปัจจุบัน

3. ความล้มเหลวของเผด็จการทหารและการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย ธุรกิจการเมืองตั้งแต่ พ.ศ. 2490 ถึง 2557 รวมเวลา 67 ปี แบ่งอธิบายใน 4 ด้าน 1) ด้านเสถียรภาพทางการเมืองคณะทหารได้อยู่ในอำนาจ ติดต่อกันยาวนานประมาณ 40 ปี แต่ไม่สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าและประชาชนอยู่ดีกินดีได้ ยกเว้น ในช่วงคณะทหารสมัยรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและ สังคมได้ดี เป็นเวลาประมาณ 10 ปี คือช่วง พ.ศ. 2520 - 2530 2) ด้านการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนทิศทางด้วยการมีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ส่งเสริมบทบาทของ ภาคเอกชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจทุนนิยม ราว พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติและนโยบาย ส่งเสริมการลงทุนได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ก็ได้ก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็น ธรรมและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจอย่างมากในเวลาปัจจุบัน เพราะในแผนพัฒนาเศรษฐกิจไม่มีแผนหรือ มาตรการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของสังคม ซึ่งได้เริ่มต้นตั้งแต่สมัย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา 3) ด้านคุณภาพของคนและระบบของสังคม นับตั้งแต่ยุคเผด็จการ พ.ศ. 2490 และยุค ประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้งธุรกิจการเมือง ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา รวมเวลา 67 ปี ได้ละเลยการพัฒนา คุณภาพของคนและระบบการทำงานของสังคมเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2490 ได้ละเลยการ พัฒนาภาคการเกษตร และชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ของประเทศ ที่ดินป่าไม้ได้ถูกบุกรุกไปมากกว่า 110 ล้านไร่ ได้เกิดปัญหาการถือครองที่ดินที่ไม่เป็นธรรมในสังคมจนถึงปัจจุบันต่อมารัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 มี ช่องทางที่ก่อให้เกิดการผูกขาดทางการเมืองของธุรกิจการเมืองหรือธนาธิปไตย เนื่องจากความไม่พร้อมของ ประชาชนที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และรัฐบาลไม่ได้มีการแก้ปัญหาพื้นฐานของประเทศ แต่กลับใช้อำนาจเพื่อ ผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องที่เป็นผลเสียต่อประเทศ และ 4) ด้านการฟื้นฟูความสงบและการพัฒนา

ประเทศกับอนาคตของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบันรัฐบาลของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีความมุ่งมั่นทางการเมืองและวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการกำหนด ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีในระดับเดียวกันกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ถ้าพิจารณาจาก ฐานรายได้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 เศรษฐกิจของประเทศไทยจะต้องเจริญเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5 ถึง 6 ต่อ ปี แต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศใน พ.ศ. 2562 ที่คาดว่าจะโตเพียงประมาณร้อยละ 2.6 เท่านั้น เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี คงเป็นไปได้ยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของพล เอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เดินตามแนวทางของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือรักษาความสงบและเสถียรภาพ ทางการเมือง ในขณะที่เดียวกันก็ได้พัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตในอัตราที่สูงด้วยการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจต่าง ๆ เชื่อมต่อการพัฒนาระหว่างประเทศอาจทำให้เศรษฐกิจเติบโตในอัตราที่สูง และประชาชนมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ถ้ามองในแง่ที่ดีแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า แม้ว่าจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ แต่ก็ จะช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น

ศ.ดร.ลิขิต ธีรเวคิน ได้แสดงทัศนคติไว้ว่า เสถียรภาพทางการเมือง (political stability) เป็นสิ่งซึ่งคนใน สังคมอยากให้เกิดขึ้นทุกสังคม ทั้งนี้เมื่อมีเสถียรภาพเกิดขึ้นแล้วก็จะเกิดความมั่นใจว่าทุกอย่างจะเป็นไปตาม ครรลอง มีความอุ่นใจว่ากระบวนการทางการเมืองจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ต่างๆ มีการแก้ปัญหาอย่างสัมฤทธิ์ผล สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักลงทุนและนักธุรกิจ แต่คนจำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจกระจ่างถึง คำว่าเสถียรภาพทางการเมือง จึงมีคำกล่าวที่ว่า ถ้าการเมืองนิ่งซึ่งหมายถึงไม่มีการประท้วงรัฐบาล ไม่มีความ บั่นป่วน ทุกอย่างลื่นไหลไปอย่างเรียบร้อยก็จะส่งผลดีต่อการลงทุน และต่อความเจริญรุ่งเรืองของธุรกิจ ต่อการ บริหารประเทศ และการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ฯลฯ แต่ในความเป็นจริงบางคนเข้าใจว่าการเมืองนิ่งหมายถึงมี ความสงบเรียบร้อย เช่น จอมพลถนอม กิตติขจร เคยตอบผู้สื่อข่าวต่างประเทศว่า เมืองไทยไม่มีการประท้วงทาง การเมือง ทำนองว่าทุกอย่างเรียบร้อย ซึ่งคำกล่าวที่กล่าวนี้กล่าวขึ้นก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 คำ ว่า นิ่ง หลายคนเข้าใจคำว่าเป็นอย่างผิดๆ เพราะการเมืองนิ่งในความหมายดังกล่าวมาแล้วนั้นคือความนิ่ง (static) หรือ immobilism จะเกิดขึ้นได้ในเฉพาะระบบเผด็จการเด็ดขาดที่คนไม่มีสิทธิมีเสียง อยู่ในอำนาจรัฐอย่าง สมบูรณ์แบบ ระบบการเมืองเช่นนี้ไม่เป็นที่พึงประสงค์ ขาดจิตวิญญาณ

เสถียรภาพทางการเมืองนั้นมี 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่ เสถียรภาพของระบบการเมือง ส่วนที่สอง ได้แก่ เสถียรภาพของรัฐบาล ซึ่งได้แก่คณะบุคคลซึ่งใช้อำนาจรัฐ การกล่าวถึงเสถียรภาพทางการเมืองจึงต้องแยก ออกเป็น 2 ส่วน แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าทั้งสองส่วนมีความเกี่ยวพันกัน ในเบื้องต้นเสถียรภาพของระบบการปกครอง แบบประชาธิปไตย ย่อมขึ้นอยู่กับว่าเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบระบบรัฐสภาของอังกฤษหรือ แบบระบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ระบบการปกครองแบบรัฐสภาอังกฤษไม่มีหลักประกันได้ว่ารัฐบาลหรือ ผู้ใช้อำนาจรัฐจะอยู่ครบวาระ 4 ปี เพราะรัฐบาลอาจจะถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจ อาจมีการลาออก อาจมีการปรับ ครม.อาจมีการผลัดเปลี่ยนกันมาเป็นรัฐบาล ขณะเดียวกันนายกรัฐมนตรีก็มีอำนาจในการยุบสภาให้เลือกตั้งใหม่

ดังนั้น จึงอาจมีการเปลี่ยนรัฐบาลหลัง 6 เดือน 1 ปี 2 ปี หรืออาจจะมีการยุบสภาหลัง 1 ปี 2 ปี 3 ปี แล้วแต่กรณี แต่ตราบเท่าที่ทุกอย่างยังคงดำเนินไปตามครรลอง มีการตั้งรัฐบาลใหม่ได้ มีการเลือกตั้งตามปกติหลังการยุบสภา ก็ต้องถือว่าระบบยังอยู่ที่โครงสร้างและกระบวนการ อย่างนี้เรียกว่ามีเสถียรภาพทางการเมืองของระบบ ส่วนเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนโดยมีวาระอยู่ในตำแหน่ง 4 ปี ส.ส. และวุฒิสมาชิกก็มาจากการเลือกตั้งจากประชาชน โดยวุฒิสมาชิกอยู่ในตำแหน่ง 6 ปี ส.ส. 2 ปี ไม่มีการยุบสภา ไม่มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจประธานาธิบดี ประธานาธิบดีจะอยู่ในตำแหน่งครบ 4 ปี ยกเว้นจะถูกถอดถอนเนื่องจากทำผิดกฎหมาย ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดีนี้มีเสถียรภาพต่อเนื่องทั้งของระบบและของรัฐบาล แต่ประธานาธิบดีก็อยู่ได้เพียง 2 สมัยคือ 8 ปี บางคนก็อยู่เพียง 1 สมัย คือ 4 ปี ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของอังกฤษนั้น ถ้ารัฐบาลเปลี่ยนบ่อยครั้งก็อาจจะส่งผลกระทบต่อไปนี้ คือ 1) นโยบายที่รัฐบาลนำไปปฏิบัตินั้นอาจจะไม่สำเร็จเพราะมีการเปลี่ยนรัฐบาล 2) ข้าราชการประจำอาจจะหวั่นไหวไม่มั่นใจว่าควรจะทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ 3) นักลงทุนภายในและต่างประเทศไม่กล้าที่จะลงทุน เพราะไม่มั่นใจในความมั่นคงในนโยบายของรัฐบาล 4) นักการเมืองไม่มีความมั่นใจว่าจะอยู่ในตำแหน่งครบวาระ และ 5) ประชาชนทั่วไปอาจจะหวั่นไหวไม่มั่นใจนโยบายต่างๆ จึงอาจระมัดระวังตัวเป็นพิเศษ ซึ่งในส่วนนี้ย่อมจะส่งผลในทางลบทางการเมืองโดยเฉพาะรัฐบาล หรือมีการเลือกตั้งบ่อยครั้งประชาชนเองก็อาจเกิดความเบื่อหน่าย แต่ตราบเท่าที่ระบบยังอยู่ กล่าวคือ โครงสร้างและกระบวนการยังเหมือนเดิม รัฐบาลลาออกก็ตั้งใหม่ เมื่อยุบสภาก็เลือกตั้งใหม่ จากนั้นก็ตั้งรัฐบาลใหม่ ก็ถือได้ว่าเสถียรภาพทางการเมืองของระบบยังคงอยู่ แต่ก็เป็นเรื่องปกติของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

ในความเป็นจริงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่กล่าวมานั้นก็คือส่วนหนึ่งของการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ถ้ากระบวนการเป็นที่ยอมรับและเกิดความเคยชินก็จะถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ใช่เรื่องที่ขาดเสถียรภาพทางการเมืองแต่อย่างใดการที่รัฐบาลต้องออกจากตำแหน่งเนื่องจากถูกถอดถอนโดยการถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ หรือเนื่องจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์ของสื่อมวลชน และการต่อต้านของประชาชน กลับเป็นการชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาระบบที่สามารถเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจรัฐได้โดยสันติวิธี ภายใต้กลไกของสถาบันการเมือง การกุมอำนาจโดยเด็ดขาดโดยไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้ เช่น ระบบการปกครองภายใต้ซูฮาร์โตในอินโดนีเซียหรือรัฐบาลทหารพม่าในปัจจุบัน กลับกลายเป็นเรื่องอันตราย เพราะดูภายนอกเหมือนจะมีเสถียรภาพแต่เป็นการผูกขาดโดยคนกลุ่มเดียว นั่นคือสภาวะความนิ่งทางการเมืองอย่างแท้จริง การเมืองที่พัฒนาต้องมีความพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีการยับตัวเป็นระยะๆ แต่หลักการและกระบวนการใหญ่ๆ อันได้แก่ การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล การปรับ ครม. การผลักดันเป็นรัฐบาล การยุบสภา การเลือกตั้ง ยังเป็นไปตามปกติ ก็ต้องถือว่าเสถียรภาพทางการเมืองยังมีความวิตกวิจารณ์ในขณะนี้คือ ระบบการเมืองยังไม่เข้าสู่รูปเข้ารอย เพราะอยู่ในช่วงที่กำลังจัดระเบียบการเมืองขึ้นใหม่ การจัดระเบียบการเมืองขึ้นใหม่จะต้องผ่าน 5 ขั้นตอน คือ 1. มีกฎกติกาคือ

รัฐธรรมนูญ 2. มีการเลือกตั้งอย่างเรียบร้อย 3. มีรัฐสภาครบถ้วน 4. มีรัฐบาล 5. รัฐบาลบริหารประเทศและเข้าสู่สภาวะปกติ

ผลกระทบของเสถียรภาพทางการเมืองต่อเศรษฐกิจไทย

เสถียรภาพทางการเมืองต่อเศรษฐกิจไทยจะมีผลต่อเศรษฐกิจไทย คือ 1) ความเชื่อมั่นของนักลงทุน ความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง ความขัดแย้งทางการเมือง หรือการประท้วง อาจส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในหมู่นักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งจะชะลอการลงทุนและส่งผลกระทบต่อภาคเติบโตทางเศรษฐกิจ ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลที่มีเสถียรภาพและมีนโยบายที่ชัดเจน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุน และส่งเสริมการลงทุนในระยะยาว 2) การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสามารถดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาว ความไม่แน่นอนทางการเมืองอาจทำให้การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก หรือมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลเสียต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ 3) ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคง ความขัดแย้งทางการเมืองหรือความไม่สงบในประเทศ อาจส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย เสถียรภาพทางการเมืองช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ในมุมมองของนักวิชาการไทย นักวิชาการไทยหลายท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเสถียรภาพทางการเมืองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย โดยเน้นย้ำว่าความไม่แน่นอนทางการเมืองเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การที่ประเทศชาติ มีระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต คนในชาติมีความรัก มีความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีกำลังกองทัพที่จะสามารถ ป้องกันรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติ มีการพึ่งพาตนเองใน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนมีพลังงานภายในประเทศ ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ข้อมูลจาก ความมั่นคงแห่งชาติ : - การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน - www.sscthailand.org) หากการจัดตั้งรัฐบาลได้เร็ว ก็ทำให้สามารถเห็นแนวทางการบริหารประเทศที่ชัดเจนขึ้น นักลงทุนก็จะมั่นใจในการลงทุนมากขึ้น เพราะประเทศไทยมีจุดแข็งหลายอย่าง ทั้งการบริโภคภายในประเทศ การท่องเที่ยว และเรียลเอสเตทที่มีความแข็งแกร่ง มีตลาดทุนเป็นแหล่งระดมทุนซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนช่วยให้เศรษฐกิจไทยฟื้นตัวได้ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม (ข้อมูลจาก กรุงเทพธุรกิจ)

ผลกระทบของเสถียรภาพทางการเมืองต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของไทย

ผลกระทบของเสถียรภาพทางการเมืองต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของไทย คือ 1) การรักษาความสงบเรียบร้อย รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสามารถบังคับใช้กฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และความไม่แน่นอนทางการเมือง เช่น การประท้วง การจลาจล หรือความขัดแย้งทาง

การเมือง อาจนำไปสู่ความไม่สงบและความรุนแรงในสังคม 2) ความมั่นคงของประเทศ เสถียรภาพทางการเมือง ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศ โดยลดความเสี่ยงของการแทรกแซงจากภายนอกหรือความขัดแย้งภายในประเทศ และความไม่มั่นคงทางการเมืองอาจทำให้ประเทศอ่อนแอและเสี่ยงต่อการถูกแทรกแซงจากภายนอก และ 3) การสร้างความเชื่อมั่น รัฐบาลที่มีเสถียรภาพสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและนานาชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ ซึ่งความไม่แน่นอนทางการเมือง อาจทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในรัฐบาลและนำไปสู่ความไม่สงบในสังคม เสถียรภาพทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของไทย โดยรัฐบาลที่มีเสถียรภาพและมีนโยบายที่ชัดเจน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและนานาชาติ และรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ

ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองไทยในปัจจุบัน

ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองไทยในปัจจุบันเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ โดยนักวิชาการไทยได้วิเคราะห์และเสนอแง่มุมต่างๆ ดังนี้ 1) ความขัดแย้งทางการเมือง ประเทศไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ฝังรากลึกมาอย่างยาวนาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางความคิดทางการเมืองและสังคม การแบ่งขั้วทางการเมืองที่รุนแรงทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และความขัดแย้งทางการเมืองส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบายและการบริหารประเทศ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนและขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ 2) ปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัญหาเชิงโครงสร้างทางการเมือง เช่น รัฐธรรมนูญที่ยังคงเป็นประเด็นถกเถียง การแทรกแซงจากกองทัพ และการขาดความเข้มแข็งของสถาบันทางการเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมือง ระบบราชการที่ยังขาดความโปร่งใสและประสิทธิภาพ และปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง 3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความไม่พอใจและความขัดแย้งในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมือง การขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ทำให้เกิดความไม่พอใจในกลุ่มคนบางกลุ่ม และอาจเป็นชนวนของความขัดแย้งทางการเมือง และ 4) บทบาทของกองทัพ บทบาทของกองทัพในการเมืองไทยเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาอย่างยาวนาน การแทรกแซงจากกองทัพในอดีต ทำให้เกิดความไม่มั่นใจในกระบวนการประชาธิปไตย การสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างกองทัพและรัฐบาลพลเรือน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว

แนวทางการแก้ไขปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองไทย

แนวทางการแก้ไขปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองไทยเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม นักวิชาการไทยได้เสนอแนวทางต่าง ๆ คือ 1) การสร้างความปรองดองทางการเมือง การส่งเสริมการเจรจาและการประนีประนอมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสร้างกลไกการเยียวยาและการคืนความเป็นธรรมให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทาง

การเมือง การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองที่เคารพความแตกต่างทางความคิดและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน การที่ประเทศไทย มีระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโต คนในชาติมีความรัก มีความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีกำลังกองทัพที่จะสามารถ ป้องกันรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติ มีการพึ่งพาตนเองใน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนมีพลังงานภายในประเทศ ที่เพียงพอต่อการใช้ภายในประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต 2) การปฏิรูปโครงสร้างทางการเมือง การแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และลดการแทรกแซงจากกองทัพ การปฏิรูประบบราชการให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง 3) การแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การส่งเสริมการพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุข การสร้างระบบสวัสดิการสังคมที่เข้มแข็ง 4) การส่งเสริมหลักนิติธรรม การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางการเมือง เช่น ศาลและองค์กรอิสระ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค การสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการทำงานของรัฐบาล และ 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น การส่งเสริมการพัฒนาประชาสังคมที่เข้มแข็ง และการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ทางการเมือง

สรุป

ถ้าทุกอย่างเดินไปตามนี้ก็แปลว่าระบบการเมืองที่กำลังเข้าสู่รูปเข้ารอย และถ้าดำเนินไปเป็นระยะเวลาหนึ่ง ก็ถือว่าเสถียรภาพทางการเมืองของระบบนั้นได้ก่อเกิดเกิดขึ้นแล้ว ส่วนรัฐบาลอาจจะเปลี่ยนแปลงหลังจาก 6 เดือน หรือ 1 ปี แล้วแต่กรณี แต่ตราบเท่าที่ยังอยู่ในกรอบของกฎกติกา ก็ถือว่าเป็นเรื่องปกติ การพูดถึงเสถียรภาพทางการเมืองจึงต้องแยกแยะให้เห็นชัดและเข้าใจกระจ่าง ฉะนั้น เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลมีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ คือ 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีมีสิทธิ เสรีภาพ ของขั้นพื้นฐาน 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย มีความชอบธรรม ไม่ใช่ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซง องค์กรอิสระ หรือยุบพรรคการเมืองใหญ่ฝั่งตรงข้ามเพื่อการสืบทอด อำนาจ 3) การบริหารของรัฐบาลมี ประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่ค้ำจุนถึง ผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และ 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

อ้างอิง

ความมั่นคงแห่งชาติ : - การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน - www.sscthailand.org. (n.d.). Retrieved from https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/stabilityofthai_53_pamphlet.pdf

ความมั่นคงแห่งชาติ : - การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน - www.sscthailand.org. (n.d.). Retrieved from https://www.sscthailand.org/uploads_ssc/stabilityofthai_53_pamphlet.pdf

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (n.d.). ความไม่มั่นคงของความมั่นคงทางการเมือง : โดย พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ - Matichon.

Matichon. Retrieved from https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_1521190

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. ราชบัณฑิตยสถาน.

วิทยากร เชียงกุล. (2557). เสถียรภาพทางการเมือง. หน้า 121-125.

สมชาย ชูเมือง. (2565). เสถียรภาพทางการเมือง. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 13(2), 1-13.

สมชาย ชูเมือง. (2565). เสถียรภาพทางการเมือง. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 13(2), 1-13.

สันติธาร เสถียรไทย. (n.d.). คู่กับ 'สันติธาร เสถียรไทย' : ความท้าทายทางเศรษฐกิจไทย โจทย์ใหญ่ของรัฐบาล ป้ายแดง. The101.world. Retrieved from <https://www.the101.world/one-on-one-with-santitarn-sathirathai/>

เสถียรภาพทางการเมือง - MGR Online. (n.d.). Retrieved from <https://mgronline.com/daily/detail/9510000009408>

เสถียรภาพทางการเมือง - MGR Online. (n.d.). Retrieved from <https://mgronline.com/daily/detail/9510000009408>

เสถียรภาพทางการเมือง ปัจจัยบวกตึงนั้กลงทุน. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/politics/1073682>

เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน Political stability of the civilian government - ThaiJo. (n.d.). Retrieved from <https://so06.tcithaijo.org/index.php/jsrc/article/download/254999/172539/945698>

เอ็ดวาร์ด ซิลส์ (Edward Shils) (วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ์, สุขุม นवलสกุล, วิทยา จิตนุพงศ์ 2557 : 5). กรุงเทพฯธุรกิจ. (n.d.).

Acemoglu, D., & Robinson, J. A. (2012). *Why nations fail: The origins of power, prosperity, and poverty*. Crown Business.

- Alesina, A., Özler, S., Roubini, N., & Swagel, P. (1996). Political instability and economic growth. *Journal of economic growth*, 1(2), 189-211.
- Almond, G. A., & Powell, G. B., Jr. (1966). *Comparative politics: A developmental approach*. Little, Brown.
- Collier, P. (2007). *The bottom billion: Why the poorest countries are failing and what can be done about it*. Oxford University Press.
- Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*. Wiley.
- Gurr, T. R. (1970). *Why men rebel*. Princeton university press.
- Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. Yale University Press.
- Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon and Schuster.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (2012). *Power and interdependence: World politics in transition*. Longman.
- Kingsbury, D. (2007). *Political Development*. New York : Routledge.
- Li, Q., & Resnick, A. (2003). Reassessing the effect of democracy on economic growth: Does modernization emancipate?. *Comparative political studies*, 36(3), 283-306.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton university press.
- Pye, L. W. (1966). *Aspects of political development*. Little, Brown.